

31. oktober 2023

Høringsuttalelse fra Riksmålsforbundet om «Endringar i utfyllande reglar for skrivemåten av norske stadnamn»

Generelt

Språkrådets oversikt (i eget dokument) over forslag og tilstander er velredigert og nyttig, og som helhet representerer forslagene etter vår mening et fremskritt.

Talespråksforholdene har endret seg en del i siste generasjon – fra 1991 da stadnamnloven trådte i kraft, og enda mer fra 1980, da det arbeidet begynte, som resulterte i NOU 1983: 6. Vi tenker på dialektenes tilbakegang og utjevning, en utvikling som vil fortsette. Det er blitt mindre naturlig å assosiere «nedervd lokal uttale» bare med dialektuttalen.

Vi innser naturligvis at en større endring i grunnsynet ikke har latt seg gjennomføre når det bare er tale om å gi eller justere utfyllende regler, men en erkjennelse av den faktiske tilstand burde ha kommet tydeligere frem et par steder. På lengre sikt bør det overveies om «dialekt» generelt bør erstattes med «lokal uttale».

Forslaget omtaler standarduttalen som «rettskrivningsuttale». Det er historisk sett misvisende. Uttalen «gutterne» var en «rettskrivningsuttale» – uttale etter det danske skriftbildet. Den norske normaluttalen «guttene» hadde vært å se i skrift i århundrer da den omsider ble fjernet i skriftnormalen i 1917. Norsk standardspråkuttale er stort sett eldre enn norsk rettskrivning. Vi anbefaler at denne uttalen betegnes med *standarduttale* eller *normaluttale*.

Som ved tidligere anledninger må vi bemerke at uttrykket «gjeldande rettskrivningsprinsipp» er mindre heldig. Det dreier seg om prinsippene for gjengivelse av lyd: bokstav-forholdene, og de fleste av dem er svært gamle, har aldri vært «vedtatt» og trenger ikke attributtet «gjeldande». De kunne kalles «eksisterande», men det trengs ikke. Skrivemåten av hvert enkelt ord – i samsvar med eller som unntak fra prinsippene – er derimot vedtatt. Den kan endres med vedtak og er til enhver tid «gjeldande rettskriving».

3. Framlegg til endringar som følgjer av revisjonen av lov- og forskriftstekst

Den siste setningen i den foreslåtte tilføyelsen i 1.1. er viktig for å unngå navnevedtak som strider mot lokalbefolkningens klare ønsker. For eksempel kan skrivemåten av et stedsnavn stamme fra dansketiden, men like fullt ha vært lenge i bruk og være velkjent og innarbeidet. (Jf. den pågående striden om Kjellevand, et stedsnavn som et enstemmig kommunestyre vil beholde.) Å endre skrivemåten til en enda eldre variant av navnet når den er ukjent for alle nålevende og uønsket lokalt, virker fremmedgjørende og overkjørende. Det gjelder ikke minst i tilfeller der grunneiere har fått pådyttet skrivemåter av bruksnavn.

Vi går ut fra at «lokal uttale» ikke er begrenset til dialektuttale. Det kunne godt sies (her som i 4.4.1.2).

1.1 Forslag: *Skrivemåten skal følgje rettskrivingsprinsippa for norsk og samisk. Har skrivemåten vore lenge i bruk og er vel kjend og innarbeidd, kan ein fråvike prinsippa og gjeldande rettskriving.*

4. Framlegg til endringar i reglane

1.3 Det dreier seg vel om gjenkjennelige ord eller deler av ord som inngår i navnet (som i eksempelet Røynestad), og det bør nok fremgå.

Forslag: *. . . allment kjende ord eller ordelement som utgjjer ein del av namnet.*

Teksten som er fjernet, bør stå: «Den vanlegaste praksisen . . .», men det kunne sies enklere.

Forslag: *Til vanleg bør ein byggje på den tydinga . . .*

Den nye teksten kan frata folk muligheten til å bestemme. Det er mere uklart enn før hvem den «ein» er, som skal «vurdere» tilfellet. Hvis det ikke fremgår annetsteds, bør det sies her, hvis det er mulig.

1.6 Også predikativet kunne stå i entall.

Forslag: *Gjeldande rettskriving er den offisielle vedtekne rettskrivinga for bokmål og for nynorsk.*

1.8 og 1.9 Vi vil tro at det gjelder ordformer, og det klarer seg at eksempelet stugu/stogo/stua/stova nevnes i 4.2.3. Vi går ut fra at tradisjonelle former i Oslo (Midtstuen, Majorstuen o.a.) holdes utenfor.

2 «som hovudregel» er her og ellers en viktig regulator, siden «den nedervde lokale uttalen» kan variere i et område som geografisk anses som ett, f.eks. Gudbrandsdalen, hvor sterke femininer ender på -e nord i dalen (*Valdresflye*), og på -a i sør. *Seter* uttales dels med æ, dels med e.

4.4.1.2 Den såkalte rettskrivingsuttalen (jf. innledningen) bør være et alternativ også her. Sterkt urbaniserte områder som Østfold, Vestfold og Nedre Telemark er under påvirkning fra hovedstadsområdet, og det rimelig å oppføre typen -bakkene som en mulighet vsa. -bakkane.

6. Vi ber om at det ikke ris kjepphester i spørsmålet bøyd eller ubøyd form i sisteledd som -dal, -fjell, -fjord, -hø, -sjø.

— — —

I punkt 6 av **Utfyllande reglar** (Samansette namn) kunne det sies noe mer om formen i gate- og veinavn, bl.a. om geografiske forskjeller. Det vil være en hjelp for dem som skal navnsatte. At det er «ein viss tradisjon» for å skrive *Henrik Ibsens gate* i tre ord (og uttale det som ett) er nok for svakt.